2. ULUSLARARASI İLETİŞİM, EDEBİYAT, MÜZİK VE SANAT ÇALIŞMALARINDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR KONGRESİ

2ND INTERNATIONAL CONGRESS ON CURRENT APPROACHES IN COMMUNICATION, LITERATURE, MUSIC AND ART STUDIES

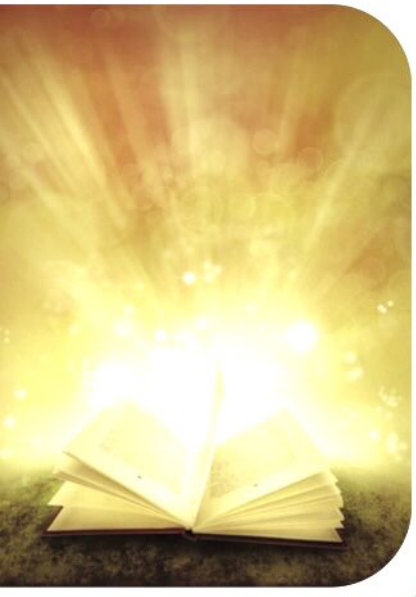

26-27 EKİM 2017
WELLBORN LUXURY HOTEL
BAŞİSKELE - KOCAELİ

26-27 OCTOBER 2017
WELLBORN LUXURY HOTEL
BAŞİSKELE - KOCAELİ

www.iletisimedebiyatmuzikkongresi.org

TARİHİ DİZİLERDE GERÇEK-KURMACA İLİŞKİSİ PAYİTAHT "ABDÜLHAMİD" ÖRNEĞİ

Yusuf DEVRAN[1], M. Sami OKUMUŞ[2]

Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, Radyo Televizyon Ana Bilim Dalı, İstanbul / Türkiye

sami.okumus@marmara.edu.tr

ID: 330 K: 316

Öz: Giriş: Bireylerin yoğun olarak televizyon izlediği ve televizyon programlarının etkisinde olduğu bir dönemde; izleyicileri bilgilendirmek ve bilinçlendirmek amacıyla devlet kanalıyla ya da devlet destekli ele alınan projelerle, ne gibi değerlerin işlendiği, hangi tarihsel gerçeklerin anlatıldığı oldukça önemlidir. Çünkü bazı izleyiciler, yazarlar ve tarih uzmanları özellikle tarihi işleyen dizilerde ele alınan konuların ve mesajların tarihsel gerçeklere uymadığı, tarihi saptırdığı ve izleyenlerin tarih algılarını olumsuz etkilediğine ilişkin önemli eleştirilerde bulunmaktadır. Dizi film yapımcıları ve yönetmenler ise ürettikleri metinlerin kurmaca olduğunu dile getirerek bu eleştirileri geçiştirmeye çalışmaktadırlar. **Amaç:** İşte bu çalışmada, devlet desteğiyle çekilen ve 24 Şubat 2017 tarihinde TRT 1 ekranında yayınlanan Payitaht "Abdülhamid" adlı dizi üzerinde durularak; "Tarihi diziler, birebir tarihsel gerçekliğe sadık kalmalı mı? Ya da bu konuda özen gösterilmesi gereken hususlar ve kriterler nelerdir?" gibi sorulara cevap aranacaktır. Çalışmada, konuya ilişkin bakış açılarını ve hassasiyetleri ortaya koyabilmek için yapımcıların, senaristlerin ve tarihçilerin görüşleri değerlendirilerek genel bir çerçevenin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Ortaya çıkacak sonuçların bu yöndeki sorulara ve endişelere ışık tutması umulmaktadır. **Kapsam:** Bu çalışmada, konunun uzmanlarının görüşlerine yer verilerek; ele alınan tarihi dizi hakkında genel bir çerçevenin oluşturulması ve uzmanların konuya bakış açıları ortaya çıkarılarak objektif bir bakış açısı getirme amaçlanmıştır. **Sınırlıklar:** Araştırma, kamu ve vakıf üniversitelerinde görev yapan ya da emekli olmuş öğretim üyelerinin yanı sıra, sektörde iş/görev yapan uzmanlar tarafından oluşturulan bir ekibe yönlendirilen sorular çerçevesinde ilerlemiş ve sınırlandırılmıştır. **Yöntem:** Bu araştırmada, öncelikle literatür çalışması yapılarak bir başlangıç yapılmış, sonrasında ise; konusunda uzman kişilerle yapılan birebir röportajlar ya da mail üzerinden ulaştırılan standart sorular üzerinden düşüncelerine başvurulmak suretiyle cevaplar alınarak işlenmiştir. **Bulgular:** Tarihçilerin konuya bakış açıları; tarihi mevzulara daha hassas yaklaşılması ve gerçekliğe çok daha yakın bir şekilde işlenmesi gerektiği şeklinde olmuştur. Bunun yanı sıra senarist, danışman, yönetmen ve yapımcı tarafından meseleye yaklaşım ise; daha çok kurgusal ve dizi filmi daha çok kesime izlettirme (reyting kaygısı) düşüncesinden dolayı uzmanlar arasında ciddi bir görüş farklılığını ortaya koymaktadır. **Sonuç:** Tarihi diziler; hedef kitlesi, reytingleri ve televizyon kurguları da dikkate alınarak; içinden çıktığı toplumun öğelerini taşımaktadır. Ele alınan yapımlarda (ortak payda olarak), izleyicinin dikkatini çekmek için daha çok aşk, entrika, polisiye ve çatışma motifleri öne çıksa da özellikle son dönemlerde ciddi bir ekonomik sektör olarak gelişen dizi kurgularının, 1990'lardaki ilklerin aksine, bel-

ki de sosyo-politik konjonktürün de etkisiyle şekillendiği görülebilir. Payitaht "Abdülhamid" dizisinin, sade görselliği ve kolay anlaşılır dilinin yanı sıra, genel itibariyle diplomasi ve entrika üzerine kurulu olduğu göze çarpmaktadır. Bu özelliklerine ek olarak; aşk, ihanet ve vatan hainliği kavramlarının da sıkça kullanıldığı görülmektedir. Verilen bu başlıklar ve kavramlar bağlamında anlatılanların, kurgu olduğu da göz önüne alınması gerekmektedir. Dizinin her bölümünün başında yer alan ve daha önce de belirttiğimiz üzere; "tarihteki gerçek şahsiyetler ve olaylardan ilham alınarak hazırlanmıştır" yazısı ile seyirciye her bölümde bir hatırlatma da yapılmaktadır. Beğeni ile izlenilen bu dizi ile alakalı en önemli tartışma konularından biri; tarih dizilerinin, tarihsel gerçekliğe sadık kalıp kalmaması hususudur. Kimi tarihçiler, bu konuda hassas davranılması ve tarihsel gerçekliğin göz ardı edilmemesi gerektiğine vurgu yaparken; hiçbir zaman vaki olmamış, olması da mümkün olmayan uygulamaların geçmişte yaşanmış gibi verilmesinin/gösterilmesinin, toplumun tarih bilgisini ve algısını olumsuz etkilediğine özellikle vurgu yapmaktadırlar. Televizyon yapımcıları, senaristler ve yönetmenler ise; bu tür metinlerin kurmaca metinler olduğuna işaret ederek, televizyon dizilerinde tarihte yaşanmış olaylara sadık kalınarak ekrana yansıtılması gibi bir endişeyi yerinde bulmamaktadırlar. Payitaht "Abdülhamid" dizisi, Türkiye'nin son dönemde içinde bulunduğu dahili ve harici şartlar neticesinde, hamasi duygular ve tepkiler (İngiliz işadamına/sefirine tokat atma) içeren sahneler barındırması anlaşılabilecek bir durumdur. Uluslararası ve ulusal düzeyde sinema ve televizyon çalışmalarına bakıldığında, ülkelerin içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ve sosyolojik sıkıntıların (uluslararası örnek olarak Amerika'daki büyük buhran, ulusal düzeyde 1970'lerdeki toplumsal ve ekonomik sıkıntıların Kemal Sunal filmlerine yansıması) sinema ve televizyon ürünlerine yansıdığı görülmektedir. TRT kurumunun, devletin medya kanalı olarak; propaganda ya da halkı bilgilendirme amaçlı ele aldığı yayınların, Türkiye'nin içinden geçtiği bu dönemde (15 Temmuz süreci, terör eylemleri, dış politikada yaşanan sorunlar vb.) normal bir zamanda ele alınan kültürel ve tarihi bir çalışmanın ötesinde, halkın hamasi duygularını da yüceltmek adına özellikle ele alınan bir proje olduğu düşünüldüğünde mesele daha iyi anlaşılır bir hale gelmektedir. Her ne kadar Murat Bardakçı'nın yaptığı pozitif eleştiriler doğru olsa da, televizyon ürünü olan dizi ele alınırken; daha önce de bahsedildiği üzere, eser birçok değişimden ve süzgeçten geçerek; yapımcı, senarist, yönetmenin ve mevcut siyasi/fikri ortamın yansımalarının da etkisiyle son şeklini almaktadır. Sultan Abdülhamid'in bir sefire ya da işadamına tokat atması tabii ki geçmiş ve günümüz şartlarında vuku bulmayacak bir sahnedir fakat yukarıda da belirtildiği üzere, içinde bulunulan şartlar, bu ürünlerin şekillenmesinde büyük önem arz etmektedir. Seyircilerin de beklentileri hesaba katıldığında, tarihi bazı olay ve şahsiyetlerin değişime/değiştirilmeye uğraması da bir yandan karşı konulamaz bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan dizi senaristleri ve yönetmenleri, yaptıkları işin kurmaca metin üretmek olduğunu; dolayısıyla gerçeklik eleştirisi yapılmaması gerektiği konusunda çok da masum değillerdir çünkü televizyonun kendisi, ideolojik bir aygıt ve dizi filmler de; birer ideolojik metinlerdir. Tarihsel gerçeklerden kopuk ve uzak bir dizi film, toplumu kendi gerçeklerinden uzaklaştırabileceği gibi, tarihe ilişkin yanlış kanaatlerin oluşmasına yol açabilir, tarihsel gerçeklikleri ve hafızayı yok ederek çürütebilir. Sultan Abdülhamid, genç bir izleyici için onca entrikaya rağmen ülkesini ferasetle uzun süre yönetebilen bir padişah olarak tanınabileceği gibi, kendi karakterinin dışında, sert mizaçlı, merhametten ve diplomatik nezaketlerden uzak vs. gibi algılanmasına da yol açabilir. Bu ise, tarihin/tarihi figürlerin katledilmesi ve zihinlerde dönüştürülmesi olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler : Tarihsel Dizi, Anlam İnşası, Uyarlama, Temsil, Kurmaca ve Gerçek